

Yazı İşleri tarafından yayınlanan basın özeti

DAİRE KARARI

BUBBINS v. BİRLEŞİK KRALLIK*

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi, **Bubbins v. Birleşik Krallık** (Başvuru No. [50196/99](#)) kararı¹ için bugün yazılı bildirimde bulunmuştur:

Mahkeme, oy birliği ile;

- Başvurucunun kardeşini vurup öldüren silahlı polis memurunun eylemleri ve operasyonun planlanması ve kontrol edilmesi yönünden (esas yönünden) İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin **2. maddesinin ihlal edilmediğine**;
- Etkili soruşturma yürütülmemesi yönünden (usul yönünden) **2. maddenin ihlal edilmediğine** karar vermiştir.

Mahkeme, bire karşı altı oy ile;

- Sözleşme'nin **13. maddesinin ihlal edildiğine** (etkili başvuru yolu hakkı) karar vermiştir.

Sözleşme'nin 41. maddesi (adli tazmin) kapsamında, Mahkeme başvurucuya manevi tazminat olarak 10.000 Euro ve masraf ve harcamalar için 12.000 EURO ödenmesine karar vermiştir.

Karara yalnızca İngilizce dilinde ulaşılabilmektedir.

1. Temel olgular

Başvuru, hayatını kaybeden İngiliz vatandaşı Michael Fitzgerald adına Bedford, İngiltere'de yaşayan kız kardeşi Theresa Bubbins tarafından yapılmıştır.

Bay Fitzgerald, Bedford'da 26 Şubat 1998 tarihli kuşatmanın ardından dairesinde polis tarafından vurularak öldürülmüştür.

Micheal Fitzgerald'ın kız arkadaşı Melanie Joy, 26 Şubat günü 18.25'te arabasıyla Fitzgerald'ın evine gelmiş, mutfak penceresinden giren ve hırsız olduğunu düşündüğü bir adamın bacaklarını görmüştür.

* Bu basın bildirisi İngilizce'den Türkçe'ye Avrupa Birliği'nin Hafıza Merkezi tarafından gerçekleştirilen Ağır İnsan Hakları İhlallerinde Cezasızlıkla Mücadele projesi kapsamındaki finansal desteğiyle Anasaya Gündemi işbirliğiyle Benan Molu tarafından tercüme edilmiştir.

¹ İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 43. Maddesi kapsamında, Bir Daire kararının verildiği tarihten itibaren üç ay içinde ve istisnai durumlarda, dava taraflarından her biri davanın 17 üyeli Büyük Daire'ye gönderilmesi talebinde bulunabilir. Bu durumda beş hakimden oluşan bir panel davanın, Sözleşme'nin ve Protokollerinin yorumlanması ve uygulanması yönünde ciddi bir belirsizlik olup olmadığı ya da genel önemden kaynaklı ciddi bir sorunun doğup doğmadığı ile ilgili olarak, Büyük Daire'nin kesin kararı vermesi için incelemede bulunmaktadır. Eğer bahsi geçen belirsizlikler ya da sorunlar bulunmuyorsa, panel söz konusu talebi reddeder ve karar kesinleşir. Bunun haricinde, Daire kararları üç aylık sürenin dolması ya da tarafların gönderme talebinde bulunmaktan feragat etmesi halinde de kesinleşebilmektedir.

Bay Fitzgerald'ın güvenliğinden endişe eden kız arkadaşı, polisi aramıştır. Vurulmadan sonra, eve girmeye çalışan kişinin çok sarhoş olan ve anahtarını unutan Bay Fitzgerald olduğu anlaşılmıştır.

Yaklaşık iki saat süren polis kuşatmasının ardından Bay Fitzgerald polislerden birine silah doğrultmuştur. Silahı bırakması yönündeki emre cevap vermeyince polis memuru bir el ateş etmiş ve Bay Fitzgerald ölmüştür. Çok yakından incelendiğinde Bay Fitzgerald'ın elindeki silahın Colt. 45 kalibre kendiliğinden dolduruşlu tabancanın replikası olduğu anlaşılmıştır.

Olay bir iç soruşturma yürütülmesi için kendiliğinden Polis Şikayet Yetkilisi'ne bildirilmiştir. Polis soruşturma raporu Soruşturma Direktörü'ne gönderilmiş, Direktör, herhangi bir polis memuru için ceza yargılaması başlatılmasını haklı kılacak hiçbir delil olmadığına karar vermiştir.

Bu kararın ardından Polis Şikayet Yetkilisi, polis soruşturma raporundaki verileri onaylayarak olaya dahil bulunan Bedfordshire polis memurlarında hiçbir hata olmadığını belirtmiştir. Başvurucunun kararın yargısal incelemesinin yapılabilmesi için süreci devam ettirebilmek amacıyla adli yardım talebi Adli Yardım Kurulu tarafından reddedilmiştir.

2. Usul ve Mahkemesi'nin yapısı

Başvuru, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'ne 25 Mayıs 1999 tarihinde yapılmış ve 27 Kasım 2003 tarihinde kabul edilebilir bulunmuştur.

Karar, aşağıda isimleri yer alan Daire'nin yedi hakimi tarafından verilmiştir:

Boštjan M. **Zupančič** (Slovenya), *Başkan*,
Nicolas **Bratza** (Britanya),
Lucius **Caflich** (İsviçre),
John **Hedigan** (İrlanda),
Margarita **Tsatsa-Nikolovska** (Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti),
Vladimiro **Zagrebelsky** (İtalya),
Alvina **Gyulumyan** (Ermenistan), *hakimler*,

ve ayrıca Vincent **Berger**, *Bölüm Yazı İşleri Müdürü*.

3. Kararın özeti ²

Şikayetler

Başvurucu, Sözleşme'nin 2. ve 13. maddelerine dayanarak, ağabeyinin öldürülmesinden ve yürütülen soruşturmanın etkisizliğinden şikayetçidir.

Mahkeme'nin kararı

Sözleşme'nin 2. maddesi

(a) Esas yönünden

Ölümcül ateşi açan polis memurunun eylemleri yönünden Mahkeme'nin, polisin gerçekten Micheal Fitzgerald'ın hayatının tehlikede olduğunu düşündüğünden ve hem Fitzgerald'ın

² Yazı İşleri tarafından hazırlanan bu özet, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir.

kendisini hem de meslektaşlarını korumak için Fitzgerald'a ateş açmak zorunda kaldığından şüphe duymasını gerektirecek bir nedeni yoktur.

Dahası Mahkeme, değerlendirmesinde, polis memurunun kendisine doğrultulmuş bir silahla karşı karşıya kaldığını, olayın sıcaklığıyla kendi yaşamının tehlikede olduğunu düşünerek hareket etmesini de dikkate alacaktır. Fitzgerald teslim olması için kendisine yapılan uyarıları dikkate almamış, bu uyarılara rağmen ateş açacağına dair bir izlenim bırakmıştır. Polis memuru Fitzgerald'ın ölümüne sebep olan atışı yapmadan önce bile son bir uyarıda bulunmuş, fakat bu uyarı da dikkate alınmamıştır.

Mahkeme'ye göre, bu davanın somut koşullarında ölümcül güç kullanımı, oldukça üzücü olsa da, orantısız değildir ve polis memurunun kendi hayatının ve meslektaşlarının hayatının gerçek ve yakın bir tehlike altında olduğu bir anda mutlak gereklilik koşulunu da karşılamaktadır.

Operasyonun planlanması ve kontrol edilmesi yönünden ise Mahkeme, operasyonun her aşamasının kıdemli polislerin kontrolü altında olduğunu, silahlı polislerin nerede konuşlanacaklarının gözden geçirildiğini ve olay yerine çağrılan rehberler tarafından silah kullanımının onaylandığını gözlemlemiştir.

Dahası, polis tarafından silah kullanımı ve operasyonun yürütülmesi ve iç hukukta düzenlenmiştir ve yasalarda, polislerin keyfi bir şekilde ölümcül güç kullanımını engellemeyi sağlayacak yeterli ve etkili güvenceler mevcuttur. Söz konusu davada hiçbir polis başı boş hareket etmemiştir. Hepsi silah kullanımı konusunda eğitim almış ve bütün hareketleri ve eylemleri tecrübeli kıdemli amirlerin kontrolüne ve denetimine tabii tutulmuştur.

Bu nedenle operasyonun planlanması ve yürütülmesinde bir eksiklik olduğu gösterilememiştir. Sonuç olarak, Micheal Fitzgerald'ın ölümüyle sonuçlanan güç kullanımı mutlak gerekli olarak görülmüş ve Sözleşme'nin 2. maddesinin esası yönünden ihlal bulunmamıştır.

(b) Usul Yönünden

Etkili bir soruşturma yürütmek için usuli yükümlülöklere uyulmadığı iddiasıyla bağlantılı olarak Mahkeme, İngiltere ve Galler'deki soruşturma prosedürünün devlet görevlileri tarafından işlendiği iddia edilen ölümlerle ilgili Sözleşme'nin 2. maddesinin aradığı etkili soruşturma yükümlülüğünü yerine getirmeye elverişli olduğunu gözlemlemiştir.

Söz konusu davada soruşturma, dört günlük bir sürede yapılmıştır. Pek çok tanık dinlenilmiştir. Jüri, olay yerini ziyaret etmiştir. Adli yardım talebi reddedilmiş olsa bile, aile bütün süreç boyunca deneyimli bir avukatla hukuki olarak temsil edilmiştir. Sorğu hakimi her ne kadar jürinin 'hukuka uygun ölüm' kararına katılmışsa da, bu yargılamanın etkisiz olduğu anlamına gelmez. Eğer sorğu hakimi gibi bağımsız bir yargı görevlisi bütün delilleri dikkatli bir şekilde inceledikten sonra tek bir sonuca varıyorsa ve bu kararı yargısal bir denetime tabi tutulabiliyorsa bu, bu kararın yargılamanın etkililiğini zayıflattığı olarak kabul edilemez.

Bu nedenle, ilgili taraf devletin usuli yükümlülökleri altında Sözleşme'nin 2. maddesi ihlal edilmemiştir.

Sözleşme'nin 13. maddesi

Mahkeme'nin Sözleşme'nin 2. maddesinden ihlal bulmamış olması, başvurucunun Sözleşme'nin 13. maddesi altında ileri sürdüğü 'savunulabilir' şikayetin incelenmesini engellemektedir.

Her ne kadar, olayın şartlar içerisinde soruşturma süreci, Michael Fitzgerald'ın ölümüyle ilgili şartları ortaya koymak için etkin bir mekanizma oluşturuyorsa da, ve bu şekilde davalı Devlet'in 2. madde altındaki usulî sorumlulukları yerine getirildiyse de, eğer varsa, polisin olayı ele alma ve sonuçlandırma biçimiyle ilgili zararlardan doğan sorumluluğu konusunda hukuksal bir karar verilmemiştir.

Doğrudur ki Coroner jürisi, soruşturmanın sonunda, hukuka uygun bir öldürme olduğu yönünde karar vermiştir. Buna karşın, bu kararın polisin, olguları inceleyen farklı bir yerel organda ve farklı hukuk ilkelerine ve farklı delil standartlarına tabi olarak çözülmesi gereken medenî hukuk sorumluluğunun doğup doğmadığı konusuna cevap verdiği söylenemez.

Mahkeme, Sözleşme'nin 2 ve 3. maddelerinin ihlal edildiği davalarda ihlalden doğan manevî zararın tazmininin, ilke olarak, eski hale getirme yöntemlerinin bir parçası olarak mümkün olduğunu açıklama fırsatı bulduğunu hatırlatmaktadır. İşbu davada başvurucunun, polise karşı açmış olduğu medenî hukuk davasının sonunda kazanmış olsaydı bile, yerel hukuk böyle bir olanak sunmadığından dolayı uğradığı manevî zarar için tazminat alabileceği bir yöntem hiç olmamıştır.

Bu nedenle, medenî dava süreci için yasal yardım alabilmesi de büyük oranda olanaksız olmuştur. Buna bağlı olarak Mahkeme, Sözleşme'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

Hakim Zagrebelsky karara kısmi muhalefet şerhi yazmıştır.

Mahkeme'nin kararlarına internet sayfası üzerinden ulaşılabilir (<http://www.echr.coe.int>).